№ 17 მთავრობის მოამბე

საქართველოს რესპუბლიკა

ყოველდღიური გაზეთი წელიწადი მეორე

ფასი 2 მან. შაგათი, 24 იანვარი 1920 წ.

მთავრობის მოამბე. ყოველდღიური გაზეთი
(ოფიციალური და არა ოფიციალური განყოფილებით)
საქართველოს რესპუბლიკა
მიღება ხელის მოწერა გაზ. „საქ. რეს.“ 1920 წლისთვის. გაზეთი ღირს 1 თვით 40 მანეთი, ცალკე ნომერი ყველგან 2 მანეთი. განცხადების ფასი პირველ გვერდზე პატარა სტრიქონი 3 მ. 50 კ. მე-4 გვერდზე 3 მ. სამგზავრო განცხადება ჩვეულებრ. ზომისა 80 მ. 1 იანვრ. გაზ. ნისიად არავის გადაეგზავნება. რედაქციის კანტორის მისამართი: ტფილისი, ბარონის ქუჩა № 6. ტელეფონის 1—82.

საქართველოს კონსტიტუციისთვის. *)

I.

შეუძლებელია წარმოვიდგინოთ სახელმწიფო ამ სიტყვის ნამდვილი უფლებრივი მნიშვნელობით, რომ მას არ ჰქონდეს თავისი საკუთარი ძირითადი კანონები, თავის კონსტიტუცია, რომლის თანახმად ეწყობა სახელმწიფოებრივი ორგანიზაცია, სახიერება სახელმწიფოს უმაღლესი ნებისყოფა და ისაზღვრება მისი მთავარი ორგანოების ურთიერთული დამოკიდებულება და კომპეტენცია.

სახელმწიფო უკონსტიტუციოთ იქნებოდა ანარქია—ამბობს პროფესორი ედინეკი [1])—კონსტიტუცია მოსდგამს ძველი ქვეყნის ტირანიასაც კი, ეგრეთ წოდებულ დესპოტებს ისე, როგორც ამგვარ წყობილებას, სადაც მართვა გამგეობა საზოგადოებრივი ბ'ნის დემოკრატიულ კომიტეტის ბ ლ'ია 1793 წლის საფრანგეთის მაგალითის მიხედვით".

მაგრამ მაინც რა არის კონსტიტუცია? რაში მდგომარეობს მისი საგანი და დანიშნულება?

ლასალი საზღვრავს კონსტიტუციას, როგორც ძალთა ნამდვილ განწყობილებას სახელმწიფოში. მთავარ საზოგადოებრივ მომქმედ ძალთა ურთიერთობა და მასზე აგებული სახელმწიფოებრივი ძალა-უფლება, როგორც სწორი გამომხატველი ამავე საზოგადოებრივ ძალთა დამოკიდებულებისა, წარმოადგენს ქვეყნის რეალურ კონსტიტუციას. ვასაც უნდა შესცვალოს სახელმწიფოში არსებული კონსტიტუცია, მან უნდა ურეველი ყოველისა უნდა შესცვალოს საზოგადოებრივ ძალთა ურთიერთული განწყობილება. სწორეთ ამ ძალთა განწყობილების ცვლილება არის კაკეთებელი საზოგადოდ კონსტიტუციის ცვლილების. მემარჯვენეთ ამ ძალთა განწყობილების ცვლილების მოხდენა სურთ თავის სასარგებლოდ, ისინი ცდილობენ საზოგადოების ძალთა სიმძლავრის ცენტრი გადაბარონ მარჯვნივ, კონსტიტუცია გამარჯვონ. მემარცხენენი თავის ხმრით ამ ძალთა ცენტრს მარცხნივ ეწევიან და რეალურ კონსტიტუციას ამარცხებენ. არსებითად ამაში მდგომარეობს პარტიათა ბრძოლის „მთავარი აზრი და შინაარსი.

ის უფლებრივი ნორმები და წესები, რომელთაც ჩვენ დაწერილს თუ დაუწერელ კონსტიტუციას ვეწოდებთ, ამ რეალურ საზოგადოებრივ ძალთა ურთიერთულ განწყობილებას უნდა შეესაბამებოდეს. უფლებრივი თვალსაზრისით კი, კონსტიტუცია, თუ გნებავთ, არის სახელმწიფოებრივი წესდება, სადაც აღნიშნულია სახელმწიფოს ძირითადი კანონები, რომლის თანახმად „იქმნება და სრულდება მისი ნება, ისაზღვრება მისი კომპეტენცია, წესრიგდება მისი წევრების მდგომარეობა" და სხ. კიდევ სხვანაირათ რომ ვთქვათ, კონსტიტუცია არის ის ძირითადი წესების კრებული, რომელიც საზღვრავს ერთის მხრით სახელმწიფოს წესწყობილებას და მთავრობის ფორმას, სახელმწიფოს უმაღლესი ძალა უფლების მატარებელ ორგანოების ურთიერთობას, მეორე ხმრით მოქალაქეთა უფლებებს, რომელთაც სახელმწიფო უზრუნველ ჰყოფს.

კონსტიტუცია შეიძლება იქნეს დაუწერელი. ეს მაშინ არის, როცა იგი ეყარება დაუწერელ უფლებას, ჩვეულებებს, ანუ ჩვეულებითი უფლებას ან კიდევ ჩვეულებრივი წესით გამოცემულ ჩვეულებრივ კანონდებას, სამოსამართლო განჩინებს, ტრადიციებს და სხ. ასეთი კონსტიტუციის მაგალითს წარმოადგენს ინგლისის კონსტიტუცია. უნდა ითქვას, რომ ასეთი ტიპი კონსტიტუციის თანაშედროვე ხალხთა პოლიტიკურ უფლებრივ ისტორიაში იშვიათი მოვლენაა. საზოგადოთ გავრცელებული კონსტიტუციის ტიპი არის დაწერილი კონსტიტუცია. სამაგალითოთ შეიძლება დავასახელოთ საფრანგეთი, ხალხ დაწერილ კონსტიტუციის წმინდა ტიპად უნდა მივიღოთ, როგორც ხალხის უზენაესი ნების გამხატველი—დემოკრატიული კონსტიტუცია. (З. Бонф. Учреждение и пересмотръ конституцій зд. 34).

ბევრი ამ აზრის იყო და არის, რომ კონსტიტუცია ყოველთვის დაწერილი უნდა იყოს, დაუწერელი კონსტიტუცია კონსტიტუცია არ არისო. თომასენი ფიქრობდა, რომ თუ ჯიბეში კონსტიტუციის ჩადება არ შეიძლება, იგი არ არსებობს ე. ი. კონსტიტუცია ყოველთვის წერილობითი უნდა იყოსო. ზოგიერთები კი და მათ შორის ყველაზე ეიდერი ფ. დე მეტრი, აღიარებენ, რომ პოლიტიკური კონსტიტუციის ფესვი ყველა დაწერილ კანონამდე არსებობს, საკონსტიტუციო კანონი არის მხოლოდ განვითარება ან დამტკიცება ადრევე არსებული დაუწერელი უფლების. დე-მეტრი პირდაპირ ამბობს, რომ კონსტიტუცია არასოდეს არ იწერება და არც შეიძლება დაიწეროსო. დე მეტრი, როგორც მონარქისტი და კათოლიკე კონსტიტუციას ღვთიებრივ ხასიათს აძლევს, ამიტომ იგი ფარყოფს, რომ ადამიანის ჭკვა გონებას შეიძლოს კონსტიტუციის შექმნა და დაწერა. ცხადია ასეთი ღვთიებრივი ხასიათის საბუთი დაწერილი კონსტიტუციის არსებობის წინააღმდეგ უსაბუთობას უფრის და იგი სრულიად არ ეგუება თანამედროვე კაცობრიობის პოლიტიკურ სინამდვილეს, რომელიც თვალნათლივ ამტკიცებს საზოგადოებრივ წყობილების რყევას და კონსტიტუციების შექმნასა და ცვლას სწორეთ ადამიანთა შრომისა და ბრძოლის მეოხებით.

დაწერილ კონსტიტუციების მიზანი, ბოლოს თქმით, მხოლოდ ამაში მდგომარეობს, რომ განამტკიცოს და დააკანონოს არსებული ფორმები, როგორი გზითაც—რევოლიუციით თუ ევოლიუციით—უნდა იყვენ წარმოშობილი ისინი. კონსტიტუციებს ჰქმნიან, „აკეთებენ", მაგრამ არა ამ აზრით, რომ სრულიათ ახალი, სახელმწიფოსთვის სრულიად უჩვეული და შეუსაბამო ფორმები და მართვა-გამგეობა გამოსახონ და დამყარონ. თითქმის ყველა თავისუფალი ხალხი და დემოკრატიული სახელმწიფო კონსტიტუციას აწერს თავისთვის და ამ ხმრით მისდევს ამერიკის და საფრანგეთის წერილობითი კონსტიტუციების მაგალითს და არა ინგლისურ სისტემას დაუწერელი კონსტიტუციისას, რომელიც მიმპაძველს ვერ ნახულობს და თითქმის სრულიად განმარტოებული სდგას კონსტიტუციათა ისტორიაში. დაწერილი კონსტიტუცია წარმოადგენს უმთავრესათ „გარანტიათა კანონს, რომელიც უზრუნველყოფს ხალხის სუვერენულ უფლებებს და თავისუფალ განვითარებას. და ყველაზე უფრო დაწერილი, შეკნეულად შე უშავებული კონსტიტუცია სწორეთ დემოკრატიულ სახელმწიფოს ესეპირება. (ბორეა იგივე თხზულება. გვ. 36 და 39).

ზოგიერთი კონსტიტუციები მოძებულია ან წარმოადგენს ხარტიას, ერთგვარ შეთანხმებას მეფისა და ხალხს შორის. ასეთი კომპრომისული ხასიათის და ბუნების არის კონსტიტუციური მონარქიების დიდი უმრავლესობის კონსტიტუციები, მაგრამ არის მეორე გვარის კონსტიტუციები, რომელთაც საფუძვლად უძევს ხალხის სუვერენიტეტის აღიარება და რომელნიც დემოკრატიულ სახელმწიფოებში მოქმედებენ. აქ კონსტიტუციას აწესებენ,

---

*) კონსტიტუციის საკითხი დიდი სახელმწიფოებრივი საკითხია. დამუშავებული კრების ერთიერთსი მიზანიც საქართველოს კონსტიტუციის შემუშავებაა, ამისათვის საჭიროდ მიგვაჩია ამ საკითხის ყოველ მხრივ გაშუქება. ბ. ბ. საყვარელიძის წერილების დასრულების შემდეგ, კონსტიტუციის შესახებ სხვა მცირენ ქართა აზრთა გაცვლა გამოცემასაც სთამოვნებით დავუბეჭდავთ. რედ.

[1]) იხ. მისი „ზოგადი სწავლა სახელმწიფოზე", რუსულად, თავი 15 „სახელმწიფოებრივი წესწყობილება".

აღუძნებს თვით ხალხი, მპყრობელი უზენაესი ძალა უფლების, ან პირდაპირ ან კიდევ თავის წარმომადგენელთა საშუალებით.

ჩვენს სამშობლოში დემოკრატიული წესწყობილება არსებობს. საქართველოში პირდაპირ ხალხის მიერ არჩეული დამფუძნებელი კრება ბრძანებლობს. დამფუძნებელი კრების უმთავრესი დანიშნულება საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციის შემუშავება და მიღებაა. და აი დამფუძნებელი კრებაც ცოტა ხნის შემდეგ შეუდგება საქართველოს კონსტიტუციის პროექტის განხილვას, იმ პროექტის, რომელიც საკონსტიტუციო კომისიამ შეიმუშავა და გამოაქვეყნა ყველას საყურადღებოდ და საცნობად. ვფიქრობთ, ეს გარემოება უთუოთ გამოიწვევს პოლიტიკური მწერლობის მნიშვნელოვან გამოხმაურებას და საშუალებას მისცემს ყველას, ვინც კი დაინტერესებულია ჩვენი რესპ. სვე-ბედით, ფრთხილათ ასწონ-დასწონოს ყოველი თავი, ყოველი წინადადება, ყოველი სიტყვა საკონსტიტუციო პროექტისა და ამ გვარათ თავის კრიტიკული შეხედულების გამოთქმით და საზოგადოებრივი აზრის ამუშავებით პირდაპირ ჩაერიოს ხალხის კონსტიტუციურ ნების ჩამოყალიბებაში.

დღეს ჩვენი დამოუკიდებლობის საკითხი დიდ სახელმწიფოთა არეოპაგის წინაშეა დასმული ევროპაში. ჩვენ მოუთმენლად ველით ჩვენი სახელმწიფოებრივების, ჩვენი ერის სუვერენიტეტის და დამოუკიდებლობის ცნობას. ჩვენ ერთი წუთითაც არ გვინდა დავუშვათ, რომ ვინმე ძლიერთაგანი ჩვენი საერთაშორისო ურთიერთობის სფეროში ძალმომრეობის და უსამართლობის გზაზე შესდგება და ჩვენი დამოუკიდებლობის აღიარების წინააღმდეგ გაილაშქრებს. საქართველოს აქვს შეურყეველი უფლება, გამტკიცებული ისტორიით დადაგვირგვინებული ხალხის დემოკრატიული თვითგამორკვევით, გაფოლადებული რწმენით შეხედოს თავის მომავალს. ჩვენს სულისკვეთებას იზიარებს და აწი კიდევ უფრო გაიზიარებს საერთაშორისო დემოკრატია. პროფ. ა. ა. ცაგარელი თავის უკანასკნელ ხანში გამოქვეყნებულ შრომაში, ამბობს, რომ ქართველები მოითხოვენ რა თავის სახელმწიფოებრივ უფლებათა აღდგენას და აღიარებას, ემყარებიან არსებულ საერთაშორისო უფლებას და იმეგი აქვთ პირველ-ყოვლისა კანონიერების, სამართლიანობას და მართალ-მსაჯულებას, რომელიც გამომდინარე-ობს თანამედროვე საერთაშორისო კანონმდებლობისაგან. [1] მაგრამ ამ ისტორიულ უფლების სამართლიანობას თანახლავს და აღასტურებს დღევანდელი კულტურული, ეკონომიური და პოლიტიკური მდგომარეობა ქართველი ხალხის, რომელიც სრულიად თვითგამორკვეული, თავისუფალი ნების აღიარებით აცხოველმყოფელებს და აკანონებს თავის დამოუკიდებლობას.

ჩვენ უწინარეს ყოვლისა ჩვენი საკუთარი თავის იმედი უნდა გვქონდეს, ჩვენ შინაური სახელმწიფოებრივი ძალების სიმტკიცეს და ორგანიზაციას უნდა დავეყრდნოთ, ჩვენვე ვიცნოთ და შევიგნოთ ჩვენი თავი და მთელს ჩვენ კოლექტიურ არსებაში გავაუკვდავოთ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა და თავისუფლება. კონსტიტუციის მიღება დამფუძნებელი კრების მიერ ეს იქნება უდიდესი სახელმწიფოებრივი შემოქმედება, უდიდესი გამამტკიცებელი, დამფუძნებელი აქტი, მაჩვენებელი ხალხის ნებისყოფის და ბრძანების. მის წინაშე ქედი უნდა მოიხაროს ყველამ მტერმაც და მოყვარემაც.

(შემდეგი იქნება)

პ. საყვარელიძე.

---

[1] პროფ. ა. ა. ცაგარელი. „Непререкаемыя права грузіи, ტფ. ა. არაბიძის გამომცემლობა.